

TOMASZ PUDŁOCKI, *Stanisław Czerski – ze szkoły na katedrę uniwersytecką*, „Nasz Przemysł” 2017 nr 1 s. 41

Osiągnięcia nauczycieli przedmiotów przyrodniczych mało są znane w miejscowym środowisku. Tymczasem poza paroma głośnymi nazwiskami jest wiele takich, którzy choć nie należeli do koryfeuszy nauki czy dydaktyki, ale swoimi osiągnięciami zdecydowanie wybili się ponad przeciętność. Do takich należał krótko związany ze środowiskiem przemysłowym dr Stanisław Czerski.

Urodził się 8 V 1883 r. w Husiatynie. W latach 1893/1894–1900/1901 uczęszczał do V Gimnazjum we Lwowie, gdzie zdał egzamin maturalny 20 VI 1901 r. Następnie studiował w latach 1901/1902–1904/1905 na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego, głównie przedmioty przyrodnicze. Słuchał wykładów profesorów Benedykta Dybowskiego i Józefa Nusbauma-Hilarowicza; ponadto uczęszczał na zajęcia z matematyki do Józefa Puzyny i chemii i fizyki do Ignacego Zakrzewskiego. Ale to prof. Nusbaum-Hilarowicz wpłynął na niego najbardziej. Pomimo młodego wieku wybijający się student został jego asystentem, a dzięki subwencji z Ministerstwa Wyznań i Oświaty wyjechał do Stacji Biologicznej w Neapolu. Przebywał tam od stycznia do marca 1904 r. Efektem tego wyjazdu była praca *Die Entwicklung der Mitteldarmanlage bei Meloe violaceus Marsch* (Lemberg 1904; ogłoszona ponadto w „Polskim Archiwum Nauk Biologicznych i Lekarskich”, 1904, t. 2). Uznana została ona jako podstawa do przyznania mu stopnia doktora 16 VIII 1905. Okres neapolitański zaowocował także pracą opublikowaną wspólnie ze swoim mistrzem – *Beiträge*

zur Kenntnis der Regenerationsvorgänge bei den Capitelliden, Kraków 1905 (odb. z „Bulletin de L'Académie des Sciences de Cracovie. Classe des Sciences Mathématiques et Naturelles” 1905, nr 7). Czerski był m.in. członkiem Polskiego Towarzystwa Przyrodniczego we Lwowie.

Równocześnie z dn. 24 VII 1905 r. dr Czerski został mianowany zastępcą nauczyciela w I Gimnazjum w Przemyślu, gdzie uczył historii naturalnej. 1 VI 1907 r. zdał egzamin nauczycielski przed Lwowską Komisją Egzaminacyjną, uzyskując uprawnienia do nauczania historii naturalnej w całym gimnazjum, a matematyki i fizyki w klasach niższych. W roku 1907/1908 przebywał na urlopie całorocznym z powodu służby wojskowej.

Będąc w Przemyślu, angażował się w prace Towarzystwa Młodzieży Polskiej „Znicz”. 17 III 1906 r. na zebraniu organizacji wygłosił odczyt pt. „O przyczynach chorób”.

Z dn. 1 IX 1908 r. przeniesiony został do tyle co otwartego Gimnazjum w Żółkwi. Kiedy w grudniu 1911 r. inspektor szkolny Franciszek Majchrowicz lustrował tę szkołę, napisał takie słowa o Czerskim: „Przyrodnik o gruntownej wiedzy, sumienny nauczyciel, ale bardzo zimny i bez należytego temperamentu”. 18 XII 1910, oraz 26 III i 3 XII 1911 r. w ramach Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich wygłosił 3-częściowy cykl odczytów pt. „Z biologii zwierząt”. Po inwazji rosyjskiej pozostał w Żółkwi. Zaraz po oswobodzeniu miasta przewodził gronu dążącemu do uruchomienia szkoły. W okresie 23 VII–24 IX 1915 r. pełnił obowiązki jej kierownika. Został następnie zmobilizowany do armii austriac-

kiej i oddelegowany jako oficer 95 pp do Królestwa Polskiego. Po uwolnieniu od służby wojskowej został kierownikiem gimnazjum w Żółkwi w latach 1919/1920–1921/1922. W lutym 1920 r. został reprezentantem zawodu nauczycielskiego w Radzie Szkolnej Okręgowej w Żółkwi. W październiku 1921 r. ministerstwo mianowało go dyrektorem gimnazjum w Tłumaczu, ale ostatecznie awans otrzymał w dotychczasowej szkole (z kierownika na dyrektora).

W 1922 r. został najpierw docentem, a potem profesorem nadzwyczajnym histologii porównawczej i embriologii Akademii Weterynaryjnej. Pracował obok cytologa i embriologa Jana Hirschlera i jego asystenta, odkrywcy szczepionki przeciw tyfusowi – Rudolfa Weigla. Ogłosił wówczas drukiem *Studia nad rozwojem chrząstki*, Lwów 1924 (odb. z „Kosmos” 1924, t. 49, z. 1/2, s. 9-32). Lwowskie „Słowo Polskie” w nekrologu tak go opisało: „Życzliwością, spokojem i taktownym a sprawiedliwym postępowaniem zjednywa sobie młodzież akademicka, która na wykłady Jego uczęszcza z zamiłowaniem, a do egzaminu przystępuje bez obawy i zdenerwowania”. W drugiej połowie marca 1928 r. uzyskał urlop zdrowotny i wyjechał do Zakopanego. Ale ratunku szukał za późno. Zmarł 12 V 1928 r. w Zakopanem, pozostawiając po sobie żonę i czwórkę małych dzieci. Pochowany został na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.